

รูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

A model of small school merging in Nakhon Sawan Primary Education
Service Area Office 3 (Nakhon Sawan PESAO 3)

สุชาติ ทองมา¹ ภิชาพัชญ์ โหนะ² และ จีราภรณ์ จันทร์เขียน^{3*}
Suchat Thongma¹, Pichaphat Hona² and Jeeraporn Chankian^{3*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 55 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) การถอดบทเรียนกระบวนการบริหารงานการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก โดยศึกษารายงานเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้บริหารในโรงเรียนหลักและที่นำมาควบรวม จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเที่ยง 0.83 สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การนำเสนอรูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก และการประเมินรูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินรูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยเป็นดังนี้ 1) การถอดบทเรียนความสำเร็จจากการควบรวมโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า ด้านผู้เรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ได้เรียนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและมีความสุขในการเรียนมากขึ้น ด้านผู้สอน มีครูสอนครบชั้นตรงตามวิชาเอกความสามารถและความถนัด มีความสุขในการทำงานมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กที่ควบรวมมีความคล่องตัวในการบริหารงานมากขึ้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหลัก 2) รูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก 2 รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.37, S.D.=0.7)

คำสำคัญ: โรงเรียนขนาดเล็ก การควบรวมโรงเรียน การศึกษา

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

¹ Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3

² โรงเรียนบ้านพนมรอก

² Banphanomrok school

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³ Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail: jeeraporn@cpru.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to present a model of small school merging in Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3 (Nakhon Sawan PESAO 3). The sample group of 55 people consisted of school administrators, teachers, students, and stakeholders, selected by purposive sampling. The research method consisted of two steps. First, lesson learned from the management process of small school merging; by studying the document report and interviewing 22 directors from both main school and small school which were merged. The tools used were interview and questionnaire which had the reliability of 0.83. The statistics used were frequency, percentage, average, and standard deviation. The second step was the presentation of small school merging and the evaluation of small school merging formats. The informants were 9 experts who were purposively selected. The tool used was the evaluation form of small school merging formats. The statistics used were average, and standard deviation.

The results of this study were as the followings. 1) The lesson-learned of the successes of small schools merging showed that in the aspect of learner, students had higher learning achievement, had opportunity to learn in all learning areas, had good interactions with classmates, and were happier in learning. In the aspect of teacher, there were sufficient teachers of classroom teaching. They were able to instruct on their own majors, capabilities, aptitudes and were happier working. In school administration aspect, small schools which were merged had more flexibility in school administration, and the stakeholders satisfied with education management of main schools. 2) The model of small schools merging, which had two formats, had the appropriateness at high level (\bar{X} =4.37, S.D.=0.70).

Keywords: small school, school merging, education

บทนำ

กระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกปัจจุบัน ได้ก้าวเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสาร ที่ประชาชนทั่วโลก สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลกระทบต่อบัจฉัยในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้นานา ประเทศต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและสร้างสังคม ที่มีคุณภาพ ซึ่งคนจะมีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้อง อาศัยการศึกษา เป็นรากฐานในการพัฒนา เพราะ การศึกษาเป็นองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อ

กระบวนการพัฒนาคนทุกช่วงชีวิตให้มีความเจริญ งดงาม เชื่อมโยงไปกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึง พัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนมี ความสามารถในการแข่งขันได้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ และยุคเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ ซึ่งทุกประเทศให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาการศึกษา ทำให้เกิดกระแส การปฏิรูปการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วโลก (Office of the Secretary-General of the House of Representatives, 2016)

สำหรับประเทศไทยมีการปฏิรูประบบการจัดการ การศึกษา มีความมุ่งหวังให้การบริหาร จัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนด

ประเด็นปฏิรูปหลักไว้ 3 ประเด็น ประกอบด้วย การแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายการศึกษา กระจายอำนาจและ ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาและการพัฒนา ครูทั้งระบบ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา คุณภาพของคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรม มีทักษะ ในการดำรงชีวิต สามารถเป็นรากฐานในการพัฒนา ประเทศโดยตรง แต่จากการศึกษาการดำเนินงาน ปฏิรูปการศึกษาตลอดเวลาระยะเวลาเกือบสอง ทศวรรษ พบประเด็นปัญหาที่สำคัญในการขับเคลื่อน การปฏิรูปการศึกษา คือ คุณภาพและโอกาสของ ผู้เรียน (Ministry of Education, 2019)

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของคุณภาพและ โอกาสของผู้เรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี แนวโน้มทวีจำนวนมากขึ้นในทุกปีอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาสำคัญโดยเฉพาะต้นทุนในการ จัดการเรียนการสอนที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากว่าหรือจ่าย แพงกว่าในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาด เล็ก ประสิทธิภาพการสอนลดลงเนื่องจากขาดแคลน วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการศึกษา รวมถึงปัญหาโรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ขาดแคลนครูที่มี ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและจำนวนครูไม่ครบ ชั้นเรียน ซึ่งครูและผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้โรงเรียน ขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและ ขนาดใหญ่ จึงควรให้มีการพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการ “ควมรวมโรงเรียน” เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข

ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย รูปแบบการ ควบคุมโรงเรียนขนาดเล็ก แนวทางการบริหารจัดการ โดยชุมชนมีส่วนร่วมและแนวทางการบริหารจัดการ โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทาง ในการยกระดับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาอันจะ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป (Office of the Basic Education Commission, 2020)

ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่มี นักเรียน 120 คนลงมา ส่วนมากกระจายอยู่ในพื้นที่ เป็นโรงเรียนที่มีความผูกพันกับชุมชน เนื่องจากชุมชน เป็นฐานในการช่วยเหลือและสนับสนุนในการก่อตั้ง โรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งให้การส่งเสริมการจัด การศึกษาโรงเรียนในพื้นที่ของตน ด้วยความมุ่งหวัง ให้นุตรหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน โรงเรียน ขนาดเล็กจึงเป็นที่รองรับนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ ประสงค์จะส่งบุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้าน ในขณะที่จำนวนนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กลดลง อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณ จำนวนมากในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ขนาดเล็ก แต่คุณภาพการศึกษาก็ไม่ได้ตามมาตรฐาน กำหนด จากการมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากเป็น ประเด็นปัญหาในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนที่จะให้ เกิดประสิทธิภาพได้ เนื่องจากการพัฒนามีต้นทุนที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ อีกทั้งโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดการเรียน การสอนได้เต็มศักยภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น มีครูไม่ครบชั้น ขาดแคลนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และเทคโนโลยี ตลอดจนคุณครูกันและ สิ่งก่อสร้างที่จำเป็น เนื่องจากโรงเรียนได้รับจัดสรร

งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาล โดยคิดจากรายหัวนักเรียน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็ก ต้องบริหารจัดการศึกษาบนความขาดแคลนและความไม่พร้อมในหลาย ๆ ด้าน (Office of the Basic Education Commission, 2020)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ได้ดำเนินนโยบายการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยจัดทำแผนบริหารจัดการโรงเรียน ขนาดเล็กตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เป็นไปตามความ สมัครใจโรงเรียนใดควรควบรวมได้และโรงเรียนใด ควรคงอยู่ โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา โดยให้เป็นไปด้วยความรอบคอบและเป็นไป ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้ง รวมและเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการงานทั้ง 4 งานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อส่งผลต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปี การศึกษา 2562 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีโรงเรียนในสังกัด ทั้งหมด 198 โรงเรียน 1 สาขา แต่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา จำนวน 139 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.84 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ปกติและมีโรงเรียนที่ไปเรียน รวมในปีการศึกษา 2558-2553 จำนวน 11 โรงเรียน โดย จำแนกเป็น ปีการศึกษา 2558-2560 จำนวน 3 โรงเรียน ในภาคเรียนที่ 1/2562 จำนวน 3 โรงเรียน ภาคเรียนที่ 2/2562 จำนวน 3 โรงเรียน และภาคเรียนที่ 1/2563 จำนวน 2 โรงเรียน (Nakhon Sawan Primary Education Service Area office 3, 2020)

จากการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผ่านมาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหา

คล้ายคลึงกัน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความพร้อมทางปัจจัย ของโรงเรียน และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (Nakhon Sawan Primary Education Service Area office 3, 2020) ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบดูแลกลุ่ม นโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีความสนใจและต้องการ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยกระดับ คุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษารูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methodology) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ รูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การถอดบทเรียนกระบวนการ บริหารงานการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ถอดบทเรียนกระบวนการบริหารงานการ ควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนหลัก จำนวน 11 คน และผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่มาควมรวม จำนวน 11 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา

3. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ ผลที่ได้จากการถอดบทเรียน

4. จัดทำเครื่องมือในการวิจัยซึ่งเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจแบบประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (reliability)

5. เก็บข้อมูลความพึงพอใจเกี่ยวกับการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ต (Likert scale) กับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มาควมรวม จำนวนทั้งสิ้น 55 คน

6. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับความพึงพอใจ

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการถอดบทเรียนกระบวนการบริหารงานการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนหลัก จำนวน 11 คน และ

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่มาควมรวม จำนวน 11 คน

3. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 55 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยการเลือกแบบเจาะจงโรงเรียนละ 5 คน ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มาควมรวมทั้ง 11 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนหลัก จำนวน 11 คน และผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่มาควมรวม จำนวน 11 คน

2. แบบสอบถามความพึงพอใจในการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 เป็นแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert scale) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาของเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1.1 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก

1.2 จัดทำข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเครื่องมือ

1.4 เนื้อหาประเด็นในการสัมภาษณ์เป็นการถอดบทเรียนกระบวนการบริหารงานการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กต่อไปนี้เป็น 1) ท่านคิดอย่างไรกับนโยบายการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ท่านคิดว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กมีอะไรบ้าง 3) ในองค์กรของท่านอะไรที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในกระบวนการบริหารงานการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก 4) ปัญหา อุปสรรค ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพิ่มเติม

2. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

2.1 สร้างข้อคำถามความพึงพอใจที่มีต่อการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

2.2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณาเพื่อหาค่า IOC (index of item objectives congruence) โดยทุกข้อมีค่าอยู่ในระหว่าง 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนของสิ่งที่ต้องการวัด

2.3 ปรับแบบสอบถามความคิดเห็นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพบว่าได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 ทุกข้อ

2.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ไปหาความเที่ยง โดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครสวรรค์ เขต 3 ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (alpha Cronbach coefficient)

2.5 ปรับแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. การใช้แบบวิเคราะห์เอกสารเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การทบทวนวรรณกรรมโดยการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

2. การใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนหลัก จำนวน 11 คน และผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่มาควบรวม จำนวน 11 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยดำเนินการโดยทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงสถานศึกษาและกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษา

หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

4.2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง **การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้**

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 0.00-1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การนำเสนอรูปแบบการควบคุมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

1. นำข้อมูลการถอดบทเรียนกระบวนการบริหารงานการควบคุมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 มากร่างรูปแบบ

2. สร้างรูปแบบการควบคุมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

3. ประเมินรูปแบบการควบคุมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการควบคุมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ด้วยการกำหนดคุณสมบัติ

ผลการศึกษา

1. ผลการถอดบทเรียนกระบวนการบริหารงานการควบคุมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีผลการถอดบทเรียนจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนหลักและโรงเรียนที่มาควบคุม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 11 โรงเรียน ผลการถอดบทเรียนดังนี้

1.1 ด้านผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

มีครูสอนครบชั้น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและมีความสุขในการเรียนมากขึ้น

1.2 ด้านผู้สอน จัดการเรียนการสอนตรงตามวิชาเอก ความสามารถและความถนัด มีความสุขในการทำงานมากขึ้น

1.3 ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความคล่องตัวในการบริหารงานของโรงเรียนมากขึ้น

1.4 ชุมชนมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหลัก

2. ผลการประเมินรูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 โดยผู้วิจัยนำรูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ดัง (Table 1)

Table 1 Assessment results of small school merging model in Nakhon Sawan Primary Education Service Area Office 3.

items	\bar{x}	S.D.	assessment results
1. the management structure shows clear, uncomplicated management framework	4.33	0.71	high
2. the administration is based on the principle of participation	4.33	0.87	high
3. the administration framework is consistent with the context and readiness of the main schools and smaller schools that come together	4.33	0.87	high
4. have clear operational goals	4.22	0.97	high
5. the management structure can be put into practice according to the similar situation and context	4.56	0.53	highest
6. the consolidation model responds to policies and increases the efficiency of educational resource management	4.44	0.53	high
total average	4.37	0.73	high

นโยบายและการปรับปรุงการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{x} =4.44, S.D.=0.53) โครงสร้างการจัดการแสดงให้เห็นกรอบการจัดการที่ชัดเจนและไม่ซับซ้อน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{x} =4.33, S.D.=0.71) รูปแบบการรวมโรงเรียนขนาดเล็กของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

ซึ่งดำเนินการในสองรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมาก (\bar{x} =4.37, S.D.=0.70)

3. รูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 มีการดำเนินงานใน 2 รูปแบบ ดัง (Figure 1-2)

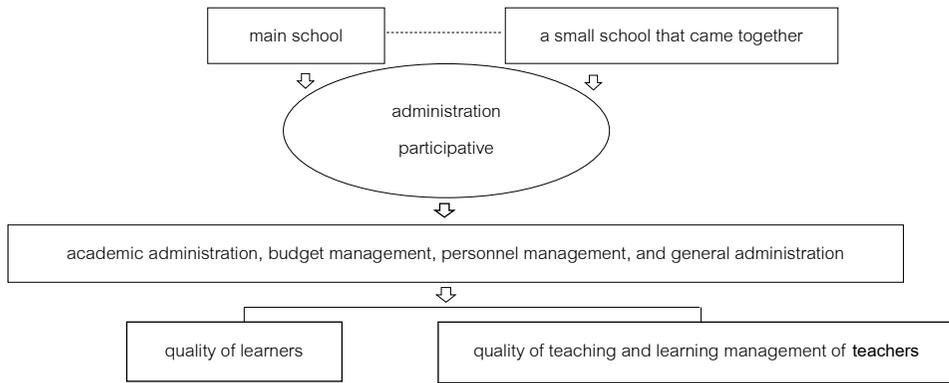

Figure 1 Format of a small school that merges with the main school, with teachers and educators.

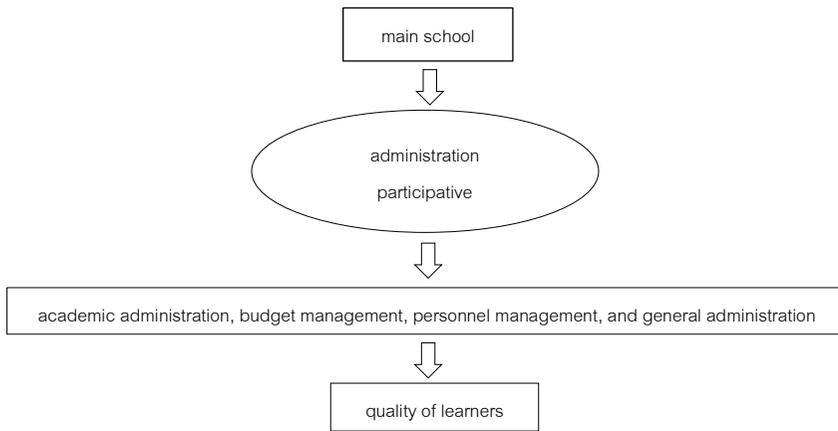

Figure 2 Format of a small school merging with a main school without teachers and educational personnel.

อภิปรายผล

ในการศึกษารูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบความสำเร็จจากการควบรวมโรงเรียนด้านผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีครูสอนครบชั้นมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและมีความสุขในการเรียนมากขึ้น

ด้านผู้สอน จัดการเรียนการสอนตรงตามวิชาเอก ความสามารถและความถนัด มีความสุขในการทำงานมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความร่วมมือมีความคล่องตัวในการบริหารงานของโรงเรียนมากขึ้นและชุมชน มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหลัก ทั้งนี้เนื่องมาจากความร่วมมือ ร่วมใจของชุมชน ผู้ปกครอง บุคลากร และนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ เห็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม การจัดการศึกษาที่ก่อให้เกิดคุณภาพจึงได้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนการดำเนินงานควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กด้วยความเต็มใจก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนหลักและโรงเรียนขนาดเล็กที่มาควบรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chitradub (2019) ได้นำเสนอบทความเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยสรุปว่าการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้พื้นที่กลับมามีคุณภาพได้ โดยนำปัจจัยต้นทุนประวัติศาสตร์ความเป็นเจ้าของในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน ครูต้องไม่คิดเรื่องการโยกย้ายแต่ครูและผู้บริหารโรงเรียนต้องทำงานร่วมกับชุมชน ครูต้องเป็นคนในพื้นที่และต้องมีความรับผิดชอบแก้ปัญหาการศึกษา ต้องจัดการเรียนการสอนโดยให้ชุมชนเป็นฐาน มีปฏิสัมพันธ์ ความมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนต้องเป็นนิติบุคคลอย่างจริงจัง การยุบควบรวมโรงเรียน นอกจากประหยัดงบประมาณและประสิทธิภาพของบุคลากรอยากให้มีอภิมติด้านชุมชน เพราะการศึกษาต้องช่วยลดความเหลื่อมล้ำ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่ารูปแบบการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบที่สร้างขึ้นได้มากการถอดบทเรียนความสำเร็จในการดำเนินงานควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กโดยการควบรวมจะเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนหลักและโรงเรียนขนาดเล็กที่มาควบรวม บริหารงานร่วมกัน ทั้งทางด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ยึดประโยชน์ของผู้เรียนและความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

เป็นหลัก มีความเหมาะสมกับสภาพบริบท ตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริง จึงทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ Thailand Development Research Institute (2020) ได้นำเสนอข้อสรุปกรณีการบริหารโรงเรียนเล็กของประเทศญี่ปุ่นในช่วง ค.ศ. 1990-2000 ญี่ปุ่นประสบปัญหาจำนวนประชากรวัยเรียนลดลงกว่า 2 ล้านคน แต่ก็สามารถบริหารจัดการให้โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนลดลงจาก 7,400 แห่ง เหลือ 6,800 แห่งได้ เพราะสามารถทำให้ทุกฝ่ายทั้งรัฐและชุมชนได้ประโยชน์ (win-win) ซึ่งประเทศไทยควรเรียนรู้และนำมาปรับใช้ โดยวางกลไก 1) การสื่อสารแบบ 2 ทาง (two-way communication) โดยคณะกรรมการระดับอำเภอควรให้ข้อมูลแก่พ่อแม่ผู้ปกครองและชาวบ้านในชุมชน ให้ทราบข้อดีข้อเสียของการควบรวมรวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถพูดคุยกันบนชุดข้อมูลเดียวกันและทราบถึงความคิดเห็นของฝ่ายอื่น 2) การให้ชุมชนซึ่งมีความเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยในกรณีที่ชุมชนเห็นด้วยกับการยุบหรือควบรวมโรงเรียน คณะกรรมการระดับอำเภอควรเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถตัดสินใจใช้ประโยชน์จากโรงเรียนที่ยุบลงไปได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อการศึกษาตลอดชีวิตหรือใช้ในเรื่องอื่น ๆ เช่น การเปลี่ยนโรงเรียนเป็นสถานบริการทางสาธารณสุข เป็นต้น และกลไกที่ 3) คือการสร้างหลักประกันว่ารัฐจะรับผิดชอบต่อสัญญาที่ให้ไว้ โดยในกรณีที่ชุมชนต้องการเปลี่ยนโรงเรียนไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น รัฐบาลโดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการต้องสามารถประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการในทิศทางดังกล่าวให้เกิดขึ้น หรือมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการต่อ

เพราะมีความใกล้ชิดกับชุมชนและเมืองศรัทธาปกครอง ต้องถ่วงคอบก้ากับให้ต้องรับผิดชอบต่อชุมชน โดยสรุปการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ถูกขับเคลื่อนในระดับนโยบายจากเบื้องบนมานาน แม้จะมีแนวทางชัดเจนมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา แต่ก็ยังคงควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อทำให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์

สรุป

การศึกษารูปแบบการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ดังนี้

1. ถอดบทเรียนความสำเร็จจากการควมรวมโรงเรียน

1.1 ด้านผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีครูสอนครบชั้น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและมีความสุขในการเรียนมากขึ้น

1.2 ด้านผู้สอน จัดการเรียนการสอนตรงตามวิชาเอก ความสามารถและความถนัด มีความสุขในการทำงานมากขึ้น

1.3 ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีควมรวมมีความคล่องตัวในการบริหารงานของโรงเรียนมากขึ้น

1.4 ชุมชนมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหลัก

2. รูปแบบการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 มีการดำเนินงานใน 2 รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.70)

การวิจัยรูปแบบการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปัญหาในการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และสามารถให้รูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู บุคลากร ผู้ปกครองและชุมชน ของโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตรวจสอบรูปแบบและประเมินรูปแบบการควมรวมโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- Chitradub, S. (2019). *Small school quality management guidelines*. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Ministry of Education. (2019). *Education development plan of the Ministry of Education*. Bangkok: Office of the Permanent Secretary Ministry of Education. (in Thai)
- Nakhon Sawan Primary Education Service Area Zone 3. (2020). *A small school management plan under the office of Nakhon Sawan Primary Education Service Area Zone 3*. Nakhon Sawan: Policy and Planning Group, Nakhon Sawan Primary Education Service Area Zone 3. (in Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2020). *Small school policy*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission. (in Thai)

Office of the Secretary-General of the House of Representatives.

(2016). *Government action plan 2016*. Bangkok:

Office of the Secretary-General of the Senate. (in Thai)

Thailand Development Research Institute (TDRI). (2020).

Small school administration in Japan. Bangkok:

Thailand Development Research Institute.

(in Thai)